ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GERHARD REISCHL της 22ας Νοεμβρίου 1979 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Όπως και στις υποθέσεις 253/78 και 1/79 ώς 3/79, καθώς και στην υπόθεση 37/79, η τελευταία δίκη επί της οποίας λαμβάνω σήμερα θέση αφορά, και αυτή επίσης, σύστημα επιλεκτικής διανομής στον τομέα της βιομηχανίας αρωμάτων.

Η SA Lancôme, με έδρα το Παρίσι, κατασκευάζει και εμπορεύεται με το σήμα «Lancôme» είδη αρωματοποιίας και καλλωπισμού και καλλυντικά. Η δεύτερη προσφεύγουσα της κύριας δίκης, η Cosparfrance Nederland BV, αποτελεί θυγατρική εταιρία της SA Lancôme και διαθέτει στο εμπόριο των Κάτω Χωρών τα προϊόντα αυτής της τελευταίας.

Για την πώληση των προϊόντων της, η Lancôme έχει θέσει σε λειτουργία μια οργάνωση επιλεκτικής πωλήσεως που εκτείνεται σ' ολόκληρη την ΕΟΚ και η οποία στηρίζεται σε συμφωνίες αποκλειστικής διανομής που έχει συνάψει με τους γενικούς αντιπροσώπους που έχει αναγνωρίσει στα διάφορα κράτη μέλη της ΕΟΚ, καθώς και σε συμφωνίες πωλήσεως που έχει συνάψει με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως που είναι εγκατεστημένοι στη Γαλλία. Η Lancôme κοινοποίησε στην Επιτροπή στις 30 Ιανουαρίου 1963 μια πρότυπη σύμβαση περί αποκλειστικής διανομής, σύμβαση που συνήφθη με τους γενικούς της αντιπροσώπους στη Γερμανία, στην Ιταλία, στις Κάτω Χώρες, στο Βέλγιο και στο Λουξεμβούργο. Αργότερα κοινοποίησε η Lancôme επίσης στην Επιτροπή τις συμβάσεις που συνήφθησαν μεταξύ των γενικών της αντιπροσώπων ή των θυγατρικών της εταιριών και των διαφόρων αναγνωρισμένων από αυτούς μεταπωλητών.

Αφού κίνησε η Επιτροπή στις 27 Απριλίου 1972 τη διαδικασία, απηύθυνε στις 24 Ιουλίου 1972 ανακοίνωση των αιτιάσεων στη Lancôme. Η εταιρία Lancôme τροποποίησε τις συμβάσεις της, για να επιτραπεί το εμπόριο μεταξύ των διαφόρων εμπόρων λιανικής πωλήσεως της Lancôme που είναι αναγνωρισμένοι στα διάφορα κράτη μέλη και για να αποφευχθεί να υπαχθούν τα κατ' αυτόν τον τρόπο εισαγόμενα ή εξαγόμενα είδη της Lancôme στο σύστημα των δεσμευτικών τιμών που εφαρμόζονται σε ορισμένα κράτη μέλη. Ακολούθως, ο γενικός διευθυντής του ανταγωνισμού απηύθυνε στις 16 Δεκεμβρίου 1974 στη Lancôme έγγραφο του οποίου οι δύο τελευταίες παράγραφοι έχουν ως εξής:

«Έχω την τιμή να σας πληροφορήσω ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, δοθέντος ότι η εταιρία σας κατέχει μικρό μερίδιο σε κάθε χώρα της ΕΟΚ στην αγορά των προϊόντων αρωματοποιίας, καλλωπισμού και καλλυ-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

ντικών και ότι στην αγορά αυτή υφίσταται αρκετά μεγάλος αριθμός ανταγωνιστικών επιχειρήσεων όμοιας σπουδαιότητας και διότι οι οικονομικοί δεσμοί που ενώνουν την εταιρία σας με τον όμιλο L'Oréal δεν φαίνονται στην προκειμένη περίπτωση να μπορούν να επηρεάσουν τον όγκο του κύκλου εργασιών σας για τα εν λόγω προϊόντα, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν συντρέχει πλέον γι' αυτήν λόγος, επί τη βάσει των στοιχείων που γνωρίζει, να παρέμβει στις προαναφερθείσες συμβάσεις δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης της Ρώμης. Κατόπιν αυτού, η υπόθεση αυτή μπορεί να τεθεί στο αρχείο.

Εφιστώ πάντως την προσοχή σας στο ότι η Επιτροπή θα επαγρυπνεί προσεκτικά ώστε η είσοδος των εξειδικευμένων εμπόρων λιανικής πωλήσεως στο δίκτυό σας της επιλεκτικής διανομής ή ο αποκλεισμός τους από το δίκτυο αυτό να μη γίνεται κατά τρόπο αυθαίρετο και να μην αποτελεί πλάγιο τρόπο ματαιώσεως της ελευθερίας εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ αναγνωρισμένων εμπόρων λιανικής πωλήσεως.»

Ο όμιλος Ahold NV, στον οποίο ανήκουν οι Etos BV και Albert Heyn Supermart BV, εναγόμενες της κύριας δίκης, ελέγχει σημαντική αλυσίδα καταστημάτων λιανικής πωλήσεως στις Κάτω Χώρες, κυρίως στον τομέα των τροφίμων και των ειδών μεγάλης καταναλώσεως. Η Etos εκμεταλλεύεται ήδη 59 καταστήματα καλλυντικών στις Κάτω Χώρες βάσει ενός σχήματος πωλήσεως σε τιμές ημιχονδρικές και μέσω αυτών πωλεί ποικιλία προϊόντων που περιλαμβάνουν καλλυντικά, φαρμακευτικά είδη, είδη καλλωπισμού και αρώματα.

Η Etos πριν από την απορρόφησή της από τον όμιλο Albert Heyn (που από τότε ονομάστηκε Ahold), συνήψε με την Cosparfrance συμβάσεις με τις οποίες πολλά καταστήματα που εκμεταλλεύεται η Etos αναγνωρίστηκαν ως αντιπρόσωποι των ειδών Lancôme. Οι συμβάσεις αυτές έληξαν στις 20 Οκτωβρίου 1975.

Οι εναγόμενες της κύριας δίκης ζήτησαν να προμηθεύει η Cosparfrance είδη Lancôme σε όλα τους τα καταστήματα καλλυντικών και στα «Discountdrugstores» Etos, αυτή όμως αρνήθηκε για το λόγο ότι τα «Discountdrugstores» δεν πληρούν τα ποιοτικά της κριτήρια, εξάλλου δε ο εφοδιασμός όλων των εν λόγω καταστημάτων θα ήταν αντίθετος με το σύστημα της επιλεκτικής διανομής.

Οι εναγόμενες της κύριας δίκης πωλούσαν εντούτοις προϊόντα Lancôme σε κατώτερες τιμές από εκείνες με τις οποίες είναι υποχρεωμένοι να πωλούν οι Ολλανδοί αναγνωρισμένοι αντιπρόσωποι.

Η Lancôme και η Cosparfrance ενήγαγαν κατόπιν την Albert Heyn Supermart και την Etos ενώπιον του Arrondissementsrechtbank του Χάρλεμ, ζητώντας από το δικαστήριο αυτό να απαγορεύσει στις τελευταίες αυτές επιχειρήσεις να πωλούν είδη Lancôme στα καταστήματα που εκμεταλλεύονται και που δεν είναι αναγνωρισμένα ως αντιπρόσωποι των ειδών Lancôme και να καταδικάσει τις εναγόμενες της κύριας δίκης να αποζημιώσουν τις ενάγουσες της κύριας δίκης για τη ζημία που υπέστησαν από τις πωλήσεις αυτές. Προς στήριξη των αγωγών, η Lancôme και η Cosparfrance ισχυρίστηκαν ότι οι εναγόμενες καθίστανται υπαίτιες αθεμίτου πράξεως έναντι αυτών διαταράσσοντας και καταστρέφοντας την οργάνωσή τους πωλήσεως, καθόσον παρακινούν του αναγνωρισμένους αντιπροσώπους να παραβιάζουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

Οι εναγόμενες της κύριας δίκης προβάλλουν ότι η οργάνωση αγοράς των εναγουσών της κύριας δίκης είναι μερικώς άκυρη διότι είναι αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Υπεστήριξαν εξάλλου ότι το έγγραφο της 16ης Δεκεμβρίου 1974, για το οποίο έχει ήδη γίνει λόγος, δεν αποτελεί παρά την έκφραση της γνώμης ενός προϊσταμένου υπηρεσίας η οποία δεν δεσμεύει την Επιτροπή.

Ενόψει της διαφοράς που ανέκυψε μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, στην προκειμένη περίπτωση, το παραπέμπον δικαστήριο απηύθυνε, με Διάταξη της 19ης Ιουνίου 1979, στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα που έχει ως εξής:

«Επειδή αφενός μεν

1) μια επιχείρηση εφαρμόζει σύστημα επιλεκτικής διανομής για την πώληση εντός της ΕΟΚ ειδών αρωματοποιίας και καλλωπισμού καθώς και καλλυντικών·

2) οι συμβάσεις επί των οποίων στηρίζεται αυτό το σύστημα επιλεκτικής διανομής υφίσταντο ήδη κατά το χρόνο ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 17 και κοινοποιήθηκαν εγκαίρως στην Επιτροπή με έντυπο Β, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 17·

3) επήλθαν αλλαγές στις συμβάσεις αυτές, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Επιτροπής που αναφέρονται στην τέταρτη έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού, στην παράγραφο 94·

4) ο γενικός διευθυντής του ανταγωνισμού απέστειλε στις 16 Δεκεμβρίου 1974 έγγραφο στην επιχείρηση αυτή το περιεχόμενο του οποίου αναφέρεται στο σκεπτικό της παρούσης αποφάσεως·

5) οι επιχειρήσεις του τομέα της αρωματοποιίας εφαρμόζουν κατά το πλείστον (αν όχι όλες) το σύστημα επιλεκτικής διανομής για την πώληση των "προϊόντων τους κύρους", όπως χαρακτηρίστηκε από την Επιτροπή στις παραγράφους 57 ώς 59 της Πέμπτης Εκθέσεώς της επί της πολιτικής του ανταγωνισμού·

6) δεν έγινε η δημοσίευση που αναφέρεται στο άρθρο 19, παράγραφος 3, του κανονισμού 17·

επειδή αφετέρου δεν συντρέχει λόγος ερεύνης αν υφίστανται στην προκειμένη υπόθεση οι περιστάσεις που αναφέρονται στις περιπτώσεις α και/ή β του ερωτήματος 3,

ζητεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να κρίνει επί των ακολούθων ερωτημάτων:

1. Ποια είναι η φύση του εγγράφου του γενικού διευθυντή του ανταγωνισμού που αναφέρεται στο πιο πάνω στοιχείο 4), ιδίως από τις ακόλουθες απόψεις:

1.1. Πρόκειται για δήλωση με την οποία η Επιτροπή θεωρεί ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν έχει εφαρμογή στις συμβάσεις στις οποίες επήλθαν οι αλλαγές που αναφέρονται στο πιο πάνω στοιχείο 3);

1.2. Πρόκειται για περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ;

1.3. Παράγει αποτελέσματα έναντι τρίτων;

1.4. Θέτει τέρμα στην προσωρινή ισχύ των παλαιών συμβάσεων, οι οποίες είχαν κοινοποιηθεί εγκαίρως;

2. Είναι δυνατόν οι συμβάσεις στις οποίες επήλθαν οι αλλαγές που αναφέρονται στο πιο πάνω στοιχείο 3) να διαφεύγουν της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, λόγω του ότι το μερίδιο της αγοράς που κατέχει η επιχείρηση που αναφέρεται στο πιο πάνω στοιχείο 1) είναι μικρό, μολονότι

2.1. οι συμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν διατάξεις που προβλέπουν αφενός μεν επιλογή εμπόρων λιανικής πωλήσεως που αποκαλούνται αναγνωρισμένοι, αφετέρου δε την απαγόρευση προμηθείας οποιουδήποτε προσώπου πλην των καταλωτών ή των αναγνωρισμένων εμπόρων λιανικής πωλήσεως,

2.2. οι ανταγωνιστές της επιχειρήσεως που αναφέρεται στο πιο πάνω στοιχείο 1) μετέρχονται την ίδια επιλεκτική διανομή,

2.3. η επιλεκτική διανομή φαινόταν μέχρι σήμερα να είναι δυνατή μόνον βάσει απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3;

3. Αν έχει χορηγήσει η Επιτροπή σε μια επιχείρηση απαλλαγή δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, για την εφαρμογή συστήματος επιλεκτικής διανομής, η απαλλαγή αυτή καθίσταται ανίσχυρη αν αποδειχθεί

α) ότι η εν λόγω επιχείρηση δεν τηρεί τις υποχρεώσεις ή τους όρους από τους οποίους εξαρτήθηκε η απαλλαγή και/ή

β) ότι στην πρακτική, τα εν λόγω προϊόντα προσφέρονται εντός της Κοινής Αγοράς από εμπόρους χονδρικής ή λιανικής πωλήσεως, που δεν επελέγησαν από την εν λόγω επιχείρηση;»

Για την εκτίμηση αυτών των ερωτημάτων αναφέρομαι κατ' αρχήν στις προτάσεις που μόλις σας ανέπτυξα στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 253/78, 1/79 ώς 3/79 καθώς και στην υπόθεση 37/79. Ειδικότερα πρέπει να λεχθούν ακόμη τα εξής.

1. Επί του πρώτου ερωτήματος

Η διατύπωση του εγγράφου του γενικού διευθυντή του ανταγωνισμού της 16ης Δεκεμβρίου 1974 αντιστοιχεί με το περιεχόμενο των εγγράφων που απευθύνθηκαν στους βιομηχάνους αρωμάτων οι οποίοι αναφέρονται στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 253/78 και 1/79 ώς 3/79. Επομένως, για την εκτίμηση του περιεχομένου του εγγράφου αυτού μπορώ να αναφερθώ πλήρως στις προτάσεις μου επί των υποθέσεων αυτών. Είδαμε ότι αποδείχθηκε ότι το έγγραφο είχε ως αντικείμενο την έκφραση της γνώμης της αρμοδίας υπηρεσίας ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν είχε εφαρμογή στις συμφωνίες που κοινοποιήθηκαν από την εταιρία Lancôme και τροποποιήθηκαν κατά το πνεύμα της εκ-

φρασθείσας από την Επιτροπή επιθυμίας και ότι το έγγραφο αυτό δεν μπορούσε σε καμιά περίπτωση να αποτελέσει απόφαση απαλλαγής κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 3. Όπως εξέθεσα εκτενώς στις προτάσεις μου στην υπόθεση 37/79, στην οποία αναφέρομαι εδώ ρητώς, το εν λόγω έγγραφο, που δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να λογισθεί ως τυπική απόφαση της Επιτροπής, δεν μπορεί ούτε να παραγάγει αποτελέσματα έναντι τρίτων. Για τον ίδιο λόγο δεν μπορεί επίσης, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1977 στην υπόθεση 59/77, De Bloos κατά Bouyer, Slg. 1977, σ. 2359), να θέσει τέρμα στην προσωρινή ισχύ των συμφωνιών που κοινοποιήθηκαν εγκαίρως. Η διαπίστωση αυτή δεν επηρεάζεται καθόλου από το γεγονός ότι οι αποφάσεις αυτές τροποποιήθηκαν στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, κατόπιν υποδείξεων της Επιτροπής, προς το σκοπό της απαμβλύνσεως της αυστηρότητας ορισμένων ρητρών. Και εδώ επίσης αναφέρομαι σ' αυτά που είπα στις προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 253/78 και 1/79 ώς 3/79, στο σημείο 2, γ, αα. Είναι αυτονόητο ότι η ανακοίνωση των αιτιάσεων της Επιτροπής δεν αποτελεί απόφαση που να μπορεί να θέσει τέρμα στην προσωρινή ισχύ αυτών που συμφωνήθηκε να αποκαλούνται προγενέστερες συμφωνίες.

2. Επί του δευτέρου ερωτήματος

Όσον αφορά τα δύο ερωτήματα 2.1 και 2.2, μπορώ και εδώ επίσης να αναφερθώ πλήρως σ' αυτά που είπα στις προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις, ιδίως στο σημείο 1. Ως προς το υποερώτημα 2.3, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι περιστάσεις ήταν διαφορετικές στα συστήματα επιλεκτικής διανομής επί των οποίων έχουν κληθεί μέχρι σήμερα να κρίνουν η Επιτροπή και το Δικαστήριο. Εξάλλου, υπογραμμίζω ότι σε άλλη περίπτωση σαν την παρούσα, στην οποία δεν εμπίπτει το σύστημα διανομής, κατά τη γνώμη της Επιτροπής, στο άρθρο 85, παράγραφος 1, είναι απολύτως αδύνατη η απαλλαγή δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3.

3. Επί του τρίτου ερωτήματος

Δεν υπάρχει λόγος να λάβω θέση επί του ερωτήματος αυτού, δεδομένου ότι δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το έγγραφο της 16ης Δεκεμβρίου 1974 δεν αποτελεί απόφαση απαλλαγής της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης της ΕΟΚ.

4. Έτσι λοιπόν σας προτείνω να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα:

α) Κατά το κοινοτικό δίκαιο, έγγραφο σαν αυτό που απευθύνθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 1974 στη Lancôme δεν μπορεί να θεωρηθεί απόφαση της Επιτροπής. Εφόσον πρόκειται για διοικητικό έγγραφο, με το οποίο γνωστοποιήθηκε στη Lancôme ότι, βάσει των πραγματικών περιστατικών τα οποία γνώριζε, η Επιτροπή δεν έβλεπε πλέον το λόγο παρεμβάσεως στις εν λόγω συμβάσεις βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 1, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, πρόκειται για περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3. Ένα τέτοιο έγγραφο δεν παράγει αποτελέσματα έναντι τρίτων.

β) Κατά το κοινοτικό δίκαιο, είναι δυνατόν να μην εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, οι συμφωνίες για τις οποίες πρόκειται στην παρούσα υπόθεση, ανεξαρτήτως των περιστάσεων που αναφέρει το παραπέμπον δικαστήριο, εφόσον συναχθεί το συμπέρασμα βάσει όλων των πτυχών του οικονομικού και νομικού πλαισίου των συμφωνιών αυτών — ιδίως του σχετικώς μικρού μεριδίου της αγοράς που κατέχουν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις — ότι οι συμφωνίες δεν έχουν ουσιώδη αποτελέσματα στον ανταγωνισμό.